

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Aricoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurs, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICEAȘĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 496/1908.

Examenul de cvalificațiune preoțească, cu candidații la preoție din dieceza Aradului, prescris prin Statutul Organic și Regulamentul special se va țineă *Luni în 18 Februarie (2 Martie) 1908* și zilele următoare la 9 ore antemeridiane, în sala de ședință a Conzistorului gr. or. român din Arad.

La examen sunt admiși totți acei absolvenți de teologie, cari conform §-lui 8 din Regulamentul special și-au subșternut aici *până la 1/14 Februarie* al a. c. cererile corăspunzător instruite.

Arad, la 28 Ianuarie (10 Februarie) 1908.

Conzistorul
gr.-or. rom. din Arad.

Trebuiețe.

Dacă privim în jurul nostru, la diferitele manifestațiuni sufletești ale obștei, ne va izbîi marea deosebire dela om la om, marea diferențiere a judecăților, aprecierilor, ori mai corect lipsa de apreciere serioasă a lucrurilor bune și drepte.

Și mai ales la poporul nostru, socotindu-l pe de-a întregul, în toate straturile sale, vom găsi adânc infiltrat acest fenomen, de lipsa unei concentrări conștiente, unei înțelegeri pentru lucruri bune și drepte; ba vom găsi la dânsul aproape în totdeauna, neîncredere față de cei mai apropiați ai săi, cum și o preocupare extrem de egoistă, chiar și în cazuri de întovărășire în vederea unui bine de caracter comun, ori general.

Stratul sărăcimii, care prin însași starea sa e redus la o situație puțin independentă sub raportul vieții materiale, puțin independent în cele mai multe cazuri de factori puțin binevoitori pentru dânsul, e totuși refractar, neîncrezător în cele mai multe cazuri, față cu ceice doresc a-i face bine și a-i fi de ajutor. În neajunsurile sale și pentru a lor lecuire omul nostru reflectează mai bucuros la factori străini, cari caută alte ordine de interese, decât a da ajutorare, îndrumare și sfătuirea spre bine, a celor ajunși în neajunsuri și ne-

orientare în calea grea a traiului. Și astfel, în multe cazuri bunele povețe și îndemnul din inimă bună izvorît sunt întimpinate cu neîncredere.

Nu este mai puțin adevărat, că un strat, ori chiag social, cu cât se ridică în bine și sporește, se îndepărtează de cei rămași în urmă.

Acest adevăr se potrivește pe toată linia desfășurării vieții unui popor. Dar dintre alte și multe popoare, mai mult simțim noi acest fel de neajunsuri, căci poporul nostru se găsește mai de demult și în mai grele condiții de viață decât alte neamuri, tocmai din pricina trecutului greu, care, și el, mult a contribuit la rămânerea noastră în urmă.

Nu odată am văzut, la cărturari chiar, că zădărnicesc mersul înainte a unei priinice lucrări, pentrucă nu s'a făcut parte dorințelor lor, de a fi ridicați în frunte, chiar când aceasta nu li se potrivea... Și osândit-au prin a lor îngânfare și dorințe, și întocmiri de folos!

Am mai văzut apoi alții doritori, de a se ridică mai mult decât le eră puțința și îngăduiau obșteștile trebuiețe. Și ori încătrău ne vom întoarce privirile, aflăm nepotriviri între judecățile unora, trebuiețele și puțințele noastre, în toate privințele și în toată întinderea vieții poporului nostru.

Și cu toate că bunele îndrumări, jertfele, chiar și munca celor buni, devotați și înțelepți nu lipsesc, progresul adevărat și succesiv, fără zguduiri, nu este cu puțință.

Căci armonizarea tuturor rezultatelor muncii de interes obștesc ar presupune în multe cazuri lăpădarea de sine a egoiștilor și luminarea unor elemente întunecate de spectrul unor supraprețuiri de moment. Diferențiarile sunt mai toate după aprecieri și judecăți de caracter mai mult subiectiv, în care recunoaștem diferențierea și nepregătirea sufletească, păgubitoare progresului conștient.

Pentru remediarea neajunsurilor întemeiate pe diferențierea manifestațiunilor sufletești, care caracterizează poporul, obștea noastră și care produce multe nemulțumiri dar și mai mult dă dovezi de o lipsă de îndrumare unitară și concentrică a educațiunii celor meniți de a conduce poporul, ar fi de dorit, a se căută mijloacele de apropiere

sinceră a tuturor factorilor poporului nostru, între dânșii.

Legăturile firești există la noi, între toate straturile; dar cultivarea frunțașilor poporului pentru popor, și gruparea intelectualilor în scopul apropierei sufletești de popor, sunt acei factori, a căror validitate nu odată este împiedecată, în acțiunea sa binefăcătoare, prin neîncredere, diferențiere în judecată și nestatornicia în aprecieri și proceduri; ceea ce este a se remedia, prin cultivarea caracterelor, în toate școlile noastre populare și pentru popor.

Evoluțiunea și depravațiunismul.

— Urmare. —

În scopul concluziilor necesare să ținem socoteală de următoarele adevăruri fundamentale:

1. de psihofizicologia omului, în urma căreia el constă din intima amestecătură ale ambelor sale constitutive diamentral opuse în calitatea aspirațiilor;

2. de intima coingerență ale ambelor misiuni;

3. de capacitatea intelectuală și de libertatea morală a spiritului său;

4. de accentul acut al postulatelor fizice cari de înțeleptul creator, sunt anume mai puternic accentuate, ca omul prin acea stăruință deosebit de strunită în scopul preponderanței dispozițiilor spirituale și morale să se silească singur la exercitarea virtuților etice.

5. La aceste considerări mai este de adăugit încă și faptul, că Dumnezeu spre conducerea neamului omenesc cătră plinirea misiunii finale a instituit principiul educativ, care constă din povățuirea esternă pozitivă și din cea de sine internă efectuită prin continua reflexiune, dacă modul de cugetare și de acțiune este conform cu chemarea sa.

6. Mai avem de ținut socoteală și de adevărul, că Dumnezeu ne-a creat ca specie perfecți, adecă capabili a ne rădica prin proprie stăruință la asemănarea dumnezeirei.

7. În fine e de luat în vedere, că Dumnezeu „Logos“ totdeauna voind ca omul să vie la cunoștiința adevărului, a inspirat bărbați providențiali și în fine, când economia soterică eră pregătită, în persoana omului Iisus a venit singur pe pământ spre îndeplinirea ei.

Din cumpenirea amănuntă și temeinică a acestor adevăruri fundamentale urmează concluzia, că dacă Dumnezeu ni-a prefapt un țel final, dacă spre acesta ne-a dotat cu necesarele calități și contra obstaculului senzual ni-a trimis un Mântuitor, ca el să ne-a aducă remediul radical, urmează din aceste instituții providențiale, că *păcatul nu este imposibil de combătut*; se cere însă ca educația să fie condusă de spiritul și nu numai de litera lui Hristos, să fie îndreptată cătră esență nu cătră formă, spre om ca ființă dualistă, nu numai spre dânsul ca mediu de dresură supraoficială.

În acel înțeles ca are să-l aducă la acea îndeplinire, ca el ca individ să se subordoneze ideii sale de specie și să folosească capacitățile specifice spre a se face și ca individ capabil de înălțimea speciei sale.

Religia după ideea ei fundamentală fiind deci conținutiv identică cu adevărata cultură spiritual-morală, problemul ei măreț ea nu-l resoalvă numai prin porunci coercitive, cari îi opresc unele fapte, fără a-l instrui și despre cauza opririi, ci mai vârtos numai prin luminarea spirituală, prin lățirea cunoștințelor și prin îndoirea voinței ea are să spiritualizeze gândirea și viața. Iisus Hristos în activitatea sa soterică a satisfăcut pe deplin acestui postulat, de aceea creștinismul și adevărata cultură fiind noțiuni sinonime el este îndeplinirea legii și capul de operă al genului suprem.

Ereditatea păcatului.

Privind păcatul strămoșesc ca fapt îndeplinit în fața acestor concluzii, ne vedem înaintea unei prepastii noetice, peste care nu putem trece la esplicarea reală a dogmei, că noi după atâți secolii suntem responsabili pentru păcatul lui Adam comis prin călcarea poruncei și chiar copilul nou născut care n'a făcut nici bine nici rău, este încă însărcinat cu păcatul atavic al lui Adam.

Cât timp vom privi acest păcat singular de cauza păcatelor noastre, îl putem scruta din toate părțile posibile și imposibile de vedere, totdeauna ereditatea sa ni-se va înfățișa ca o enigmă piramidală și falibilitatea simțită pe cale empirică în conștiința noastră ca un fapt real sub acest punct de vedere nu o vom putea rațional pătrunde. Adevărul dogmei îndosindu-se de aceea de priceperea noastră, în credința noastră strămtoriși ne vedem puși înaintea regretabilei alternative, ori să credem orbiș fără de pricepere, ori să nu credem în ceea ce nu putem înțelege, din care cauză raționalismul și naturalismul materialist travestit în *moderna liberă cugetare* combate cu inverșunare dogmele bisericeii, numindu-le absurde.

Stând deci la mijloc între ciocan și nicovală trebuie să ne punem întrebarea „*este ereditatea păcatului sau nu?*“

Răspunsul afirmativ are pentru sine deocamdată atâtea motive suficiente, încât negarea eredității ar fi un atac grav la adresa întregii fiziologii antropologice cunoscute din experiment, care ne dovedește acest fenomen atât pe terenul fizic cât și pe cel intelectual-moral. Dacă trecem peste ereditatea genetică și luăm în privire numai puterea influinței, ce o au vederile, obiceiurile și modul de gândire al împrejurimii asupra noastră și părinții asupra copiilor, trebuie acestui permanent sugest să-i atribuim oare care efect morfologic. Omenimea ca colectivitate a indivizilor impune pe aceasta cale fiecărui ins vederile sale cu atâta îndătorire, încât în genere luat despre unul și același obiect toți cugetă cam într'un fel, și numai foarte puțini se află, cari cutează a se opune curen-

tului comun. Dovadă e Hristos și marele Socrate, cari pentru convingerea lor bună și azi de toți recunoscută au căzut ca victime orbiei timpului lor. La acest loc aduc faptul general că: Oamenilor de rând nimic nu le cade mai greu, de cât ceea ce ar trebui în tot momentul să facă, adică să gândească. Acest fapt empiric privit în sine oferă credinței în moștenirea dispozițiilor motive destul de suficiente, mai ales dacă luăm în privire, că prea puțin ne dăm sama de hotarul, unde înceată moștenirea și unde înceată moștenirea și unde începe împrumutul sau deprinderea.

Educația dacă este în stare a înrauri atât de pregnant și a imprimă caracterului calități permanente cu atâta mai mult descendența psihofizică, așa că universalitatea acestui fenomen deocamdată încheie toată discuția asupra acestui fapt empiric.

Să cercăm, dacă ereditatea se confirmă și la o scrutare metafizică cu aceeași putere ca la privirea empirică! Dumnezeu creând pe Adam și pe Eva, deodată cu crearea lor a pus și fundamentul întregii specii, care se perpetuă prin indivizii succedenți. Reducerea tuturor indivizilor la generala noțiune a speciei „om“ și inverza rezolvire a speciei în indivizi demonstrează că rădăcina și ființa lor zace în specie care se perpetuă prin dânșii. Așadară între specie și individ există un fel de compromis. Pentru că individul perpetuă specia, aceasta din urmă îi împrumută calitățile universale, cari îl subsumează sub categoria ei. Aceste din urmă deosebesc indivizii diverselor specii, dară cei de o specie se deosebesc prin particularitățile lor individuale.

Aplicând acest adevăr la om rezultă, că perfecțiunea este calitatea universală a întregii specii omenști, pe care fiecare om ca element o repetază, pe când particularități individuale sunt acele, cari deosebesc om de om. Omul ca specie fiind copia realizată de pe ideea planului etern dumnezeesc, el întrunește în sine toate recvizitele perfecțiunii, dară fiecare după cum vedem, se deosebește individual după libera reacțiune, ce o manifestează în viața efemeră față de diversele motive din realitatea empirică. Proprietatea particulară, cum unul și același individ reacționează în mod liber la unul și același motiv, noi o numim caracterul său individual. De acea deosebirea etică a indivizilor se face pe baza caracterului individual, întocmai cum fizic se deosebesc prin statura corpului și prin fiziognomie.

Calitățile universale coerente speciei perfecte sunt de deosebit de cele generale, cari aparțin majorității; întocmai așa, cum ele sunt de deosebit de cele individuale, pentru că tot ce fără de excepție este tuturor comun, nu poate fi confundat cu ceea ce nu este propriu tuturor. De aceea falibilitatea deși e predominantă ea tot nu se poate privi de o calitate a speciei create de Dumnezeu perfectă ci numai curat individuală. De oarece Dumnezeu în Adam a creat specia perfectă, iară indivizii se produc unul pe altul, de aceea fără a atinge perfecțiunea dumnezească

putem admite falibilitatea facultativă a indivizilor și împrumutul spontan și deprins al păcatului din individ în individ, din neam în neam, dară o moștenire necondiționată, de care noi nu ne-am putea desface, nu putem admite, fiindcă ne stă în potrivă fiziologia libertate morală și perfecțiunea lui Dumnezeu, care nu au putut crea ceva neperfect. Prin urmare deși putem admite un fel de moștenire a păcatului, totuși ea nu este absolută la om ca specie, ci mărginindu-se la particularitățile individuale, limita între specie și individ îi pune și ei un hotar fix, peste care ea nu poate trece.

Dacă noi am moșteni păcatul personal al lui Adam cu aceeași răspundabilitate, ca și cum l'am fi comis noi înșine, ceea ce contrazice adevărului transcendent bazat pe conștiința cauzală, că nu putem fi vinovați la ceea ce nu am comis și n'am inspirat, cu atâta mai mult el ca începătorul păcatului ar trebui să fie responsabil pentru toate delictele succesorilor și de aceea nu s'ar fi putut mântui nici prin grațiala operă soterică isprăvită de Iisus Hristos. De asemenea din punct de vedere metafizic nici tulburarea intelectuală nu poate fi privită ca consecința păcatului personal, al lui Adam, fiindcă lipsește cu totul nexul cauzal, ci mai vărtos ea ca mama păcatului, se derivă din insenzualitate și aceasta isvorește din lipsa accentului spiritual.

Ca noi să fim responsabili pentru păcatul lui Adam, un individ ar trebui să se perpetue prin altul, și atunci omul ar fi nemuritor, ar fi altul și tot acela, și tot acela, dară tot altul, ceea ce pe lângă legea uzărei la ființele organice nu este posibil, sau nu trebuie să admitem metempsihoza. De oarece prin indivizi numai specia se perpetuă nu însă și individul parental, de acea iară nu putem admite participarea noastră la păcatul lui Adam nici părășia lui la păcatul nostru, ci mai vărtos fiecare este pentru ale sale răspunzător. De asemenea nu putem crede nici într'o părășie pasivă, fiindcă fatalismul nu se împacă cu creștinismul.

Dară dacă păcatul nu se perpetuă în specie, pentru că ea este perfectă, nici în individ, pentru că succedenții nu-s vinovați la păcatele antecesorilor, fiindcă la începutul capitolului am admis ereditarea ca fenomen antropologic, se impune întrebarea „cum se rezolvă acest dilem?“ În cap. C. intitulat „Rădăcina păcatului“ am demonstrat cu ajutorul rezultatelor din capitolele anterioare, că cauza metafizică a păcatului este senzualitatea, care deși predomină aproape pe toți oamenii, totuși ea nu este defectul speciei ci un defect curat individual isvorit din dispoziția carnală și crescut prin lipsa de viață spirituală; ea nu poate fi de loc coerentă speciei, care există numai ca idee nici măcar atunci, când am admite, că toți oamenii fără de excepție sunt asemenea de păcătoși. Deși trebuie să recunoaștem, că aproape cu toții contribuind în oare care măsură la pestilența atmosferei morale, fie activ prin apucături senzuale sau pasiv prin aceea că

nu ne dăm silință a îndrepta pe cei ce greșesc, totuși cu privire la libertatea morală a fiecărui ins, fiecare individ intelectual deplin poate fi tras la răspundere numai pentru ale sale greșeli, ceea ce susține și sf. scriptură și literatura patristică în nenumărate citate.

(Va urma.)

Din trecutul nostru cultural.

— Urmare. —

Junimismul

În Ardeal. În Ardealul în mare parte și multă vreme docil față de teoriile etimologice susținute cu îndârjire de blăjeni, „junimismul literar“, și printr'insul atașarea succesivă la progresul și unificarea pe terenul literar cultural general românesc, se inaugurează prin activitatea prețioasă alui I. Slavici. În gruparea acestui măestru de condei și în jurul lui se dezvoltă scriitorii de dincoaci de munți I. T. Mera, G. Coșbuc, Popovici-Bănățeanul, Grigorie Sima al lui Ion. ș a. Curentul odată pornit se va întări și generaliza tot mai mult, producând forțe noi, contemporane prin care se potențează manifestarea noastră culturală și literară, astăzi reprezentată prin „Luceafărul“ care nu se deosebește de revistele literare din România, ca valoare și formă.

Antijunimiștii. Afară de școala *junimistă*, atât de importantă în dezvoltarea culturală a neamului nostru, atât în grupe sporadice cât și izolat s'au prezentat personalități cari au dat produse de valoare literară, chiar întepind vigoarea și valoarea produselor literare prin polemicele ce s'au susținut.

Amintim în special dintre contrarii „Convorbirilor“ „Revista Nouă“ și „Revista Română“, din București, iar dintre scriitori, pe B. P. Hașdeu, patronul revistei prime și elevul său Gr. G. Tocilescu iar V. A. Urechia ai celei de-a doua amândoi istorici.

A grupat în jurul său scriitori de valoare „Revista Nouă“. Dintre dâni vom aminti pe Barbu-Ștefănescu, Delavrancea, M. Zamfirescu și St. Crășescu-Basarabeanu prozatori, iar ca poet pe Har. C. Lecca.

O personalitate distinsă, care a scris cea mai frumoasă limbă românească, singuratec și neatașat când la una când la altă grupare, este Al. Odobescu, bine primit de toți.

Diracția socialistă. Alți contrarii mai consecvenți sub raportul unității, sunt grupați în jurul „Contemporanului“ socialist din Iași (1881—87) la 1893 reapărut ca „Literatură și știință“, abea în două volume: Colaboratorii principali sunt Ioan și Sofța Nădejde autoare a mai multor romane cu tendință dar bine scrise, deși fără podoabe de limbă, cum e: Robia banului, Părinți și copii, ș. a. C. Dobrogeanu-Ghera, O. Carp (dr. Proca) și V. G. Morțun. Tendințele socialiste având prea puțin teren de dezvoltare nici pe terenul literar această grupare nu s'a putut valida. A rămas însă muncă pozitivă a acestui curent în lucrările fruntașilor gru-

pării, îndeosebi, ale lui C. D. Ghera, de critică constructivă, încetățânind pe H. Taine, pe terenul curățit de T. Maiorescu.

Convorbirile la încheierea

veacului XIX. În faza lor ultimă, din veacul XIX,

„Convorbirile“ junimiste sunt reduse tot mai mult la rolul de revista istorică. Un reviriment sănătos este și acesta, căci după cercetările scriitorilor istorici anteriori dintre cari ca colectatori de documente remarcăm pe Eudoxiu Hurmuzachi¹⁾ D. Sturdza²⁾ apoi pe B. P. Hașdeu, cel cu largi concepții și cercetările mai mult arhivologice ale lui Gr. G. Tocilescu, se ivește o trimitate de istorici moderni, care, dă o nouă direcționare, critică, și istorică, trinitatea N. Iorga, I. Bogdan și D. Onciul. Și acești scriitori părăsesc, după puțini ani de muncă, „Convorbirile“, cari cu începutul veacului al XX-lea s'au reorganizat, sub conducerea lui S. Mehedinți, ca revistă artistică literară.

Alte reviste literare, grupează astăzi multe prețioase forțe, din literatura noastră contemporană.

Scriitorii acestei

perioade (critice). Mihail Kogălniceanu, un bărbat cu puteri intelectuale extraordinare, de-o cultură vastă, care a purtat cu aceeași glorie condeiul de istoric, de critic, de scriitor politic și ca om de stat, — ca și cuvântul, ca orator, și dela catedră, este unul dintre puținii tineri din principate, fecior de boer din Moldova, care și-a făcut studiile în Germania, a studiat însă și în Franța.

Despre școala germană, despre universitatea din Berlin, unde a studiat în anul 1835 și cei următori, el însuși s'a exprimat într'un discurs al său în „Academia Română“, al cărei membru a fost, în chipul următor:

„Mulțumită contactului meu cu atâția bărbați ai Germaniei... am avut fericita ocaziune și puțința de a-mi înbogăli mintea cu ideile reformatorice ce atunci inspirau înaltele inteligențe ale Germaniei. Da, universității din Berlin, a doua mea mamă, universității Fridericiă Wilhelma: da, exemplului ce mi-a dat amorul pentru patria germană și pe care l-am găsit în toate păturile societății germane, fie nobile fie burghezie, dătoresc eu amorul pentru patria română și *spiritul liberal* care m'a însuflețit în toate actele vieții mele“.

¹⁾ Eudoxiu Hurmuzachi, e un învățat român, mare boer din Bucovina. El a cules multe documente mai ales din Arhivele din Wiena, documente străine relative la trecutul poporului românesc. După numele său „Academia Română“ a numit publicațiunea începută de el „Documente Hurmuzachi“, care continuă a se publica și în zilele noastre, în volume mari. A mai scris H. o istorie a Românilor, în limba germană.

²⁾ D. Sturdza. Afară de multele studii istorice-politice, ca secretar al Academiei Române, a colaborat la o mare publicațiune de Acte și documente relative la istoria renașterii României.

Apoi adaugă... „culturii germane, universității din Berlin, societății germane, bărbaților și marilor patrioți cari au operat renălțarea și unitatea Germaniei, datoresc în mare parte tot ce am devenit în țara mea, și la focul patriotismului german s'a aprins făclia patriotismului meu român!“

Aceste le spune M. Kogălniceanu, în zilele bătrânețelor sale, la înălțimea unei strălucite cariere.

Colaborator, ca prim ministru al lui Cuza-Vodă, el este, din partea Moldovei cel mai de căpetenie factor pentru unirea principatelor; apoi secularizarea mănăstirilor, din mâni grecești; reforma îmbunătățirii sortii țăranilor; crearea României moderne, reprezentarea ei în cele mai grele zile, în străinătate (alături cu *Ion Brătianu*): sunt opere ale lui *M. Kogălniceanu*, dar cari l-au abătut dela primele sale începuturi de activitate literară de mare valoare.

La „*Academia Mihăileană*“ *M. Kogălniceanu* fusese numit profesor de istoria Românilor, și împreună cu *Ioan Ghica*, adus din Muntenia, pentru partea științifică, aveau să pună temelie modernă învățământului superior în Moldova.

În celebrul său discurs de deschidere a cursului (publicat în fruntea „*Letopisețelor*“) cu mult avânt spune el că mai mult sunt Călugăreni pentru Români, decât Termopile, — căci aici e vorba de eroismul neamului nostru...

Încă student fiind, la Berlin, a scris o broșură în limba germană, în care prezentă publicului german istoria literaturii române, a neamului său.

Opera principală alui *M. Kogălniceanu* însă, prin care și-a făcut loc între scriitorii cei mai de seamă din literatura română, este publicarea *Letopisețelor*, trei volume, în cari se cuprind scrierile cronicarilor din Moldova și țara românească.

Pe terenul literaturii estetice, iată ce păreri avea *Kogălniceanu*, păreri spuse la 1840 în „*Dacia literară*“ : „Critica ar fi fost cu totul de prisos literaturii născânde. Astăzi s'au schimbat lucrurile; care n'are mania de autor?... Ei cine? O asemenea epocă, când se publică atâtea cărți, afară de bune, nu este de neapărată nevoie, ca o critică nepărtinitoare, aspră, să le cerceteze pe toate și ca 'ntr'un ciur să le vânture, luând cele bune și aruncând în noianul uitării pe cele rele?“

M. Kogălniceanu a murit la 1891, în vârstă destul de înaintată, după ce a putut privi cu sufletul mulțumit la opera vieții sale.

Alecu Russo este un cap luminat și o inimă simțitoare; om cu idei foarte înaintate, după cum se poate vedea din scrierile ce ni-au rămas, cam risipite și necomplete, dela dânsul.

Apreciat mult în cercul contemporanilor săi intelectuali din Iași, el e un fel de *N. Bălcescu* al Moldovei, Venind din Paris spre acasă, a trecut prin Cluj, la 1848 unde e prins și îl închid. El se miră de „liberalismul“ revoluționarilor. Moare tiner, la 1859, în Iași, unde a fost magistrat. Prieten bun al lui *Vasilie Alexandri*, era un iubitor al literaturii populare.

Poate de-acî și afinitatea sufletească și simpatia dintre dânsul și *V. Alexandri*.

Înțelegător, de vreme, a greșelilor latinizatorilor limbii, *Al. Russo* zice (în „*România literară*“ din 1855): „Simțim, că mare avuție, inspirație și frumsețe limbistică este în cântecele (poporane) desprețuite în Ardeal“. În „*cronicile bătrâne*“ asemenea, caută el izvorul limbii literare; și nu se sperie de forma în care a evoluat și s'a format limba — contrar concepției mai puriste alui *C. Negruzzi* — : limba „asta turcită, greacă, ungarită, slavonită“, așa cum e ea, așa o vrea, *vie*, cum e în *popor*¹⁾.

Lucrarea sa principală e „*Cândarea României*“, din care dăm aci câteva pasagi:

56.

Viscolul pustirii a suflat pe acest pământ... sângele părinților în vinele strămte ale strănepoților a secat.

57.

Viforoase erau vremurile cele vechi... dar oamenii se nașteau tari... pământul eră acoperit de dărâmături și de trupuri moarte... dar din acele câmpii ce fumeau de pârjol și de măcel se înălțau strigări de biruință și de libertate! Ticăloșie și moarte sunt și acum... dar unde e libertatea și biruința?... ce ar fi ajuns Patria astăzi, dacă strămoșii nostri ar fi dormitat și ei?...

58.

Deșteaptă-te, patria mea! biruie-ți durerea... E vreme ca să ieși din amorțire, seminție a domnitorilor lumii! Aștepti oare, spre a învia, ca strămoșii tăi să se scoale din mormânt? Într'adevăr, într'adevăr ei s'au sculat și tu nu i-ai văzut! ei au grăit și tu nu i-ai auzit... Cinge-ți coapsa și ascultă. Ziua dreptății se apropie... toate popoarele se mișcă... căci furtuna mântuirii a nceput!...

59.

Nu ți-s'a zis, oare, prin gura unei slugi a D-lui: „*Dumnezeul părinților nostri se va îndură de lacrimile slugilor sale și va scula pe unul dintre voi, care va așeza pe urmașii vostri iarăși în volnicia și puterea lor de mai înainte?...*“

60.

Deci timpul sosit-a! Semne s'au ivit pe cer... pământul s'a clătinat de bucurie... un blăstăm groaznic s'a auzit despre apus și toate popoarele s'au deșteptat!...

61.

Cinge-ți coapsa, o țara mea... și-ți întărește inima... Miază-noapte și miază-zi apusul și răsăritul s'au luat la luptă... urlă vijelia... Duhul Domnului trece pe pământ!

„*Cântarea României*“ din care am reprodus acest fragment final este o compoziție retorică, presărată din loc în loc cu tablouri adevărat poetice, expunând în forma

¹⁾ După *Ibrăileanu* „*V. R.*“ I. 12.

stilului biblic trecutul neamului românesc, redat în mod simbolic.

Scrisă pentru a dezvoltă și exaltă simțul de Românism a tineretului român dela școlile din Paris a fost scrisă întâi franțuzește, apoi s'a tradus în românește, afirmative, de N. Bălcescu.

Frumusețea acestei compoziții se desfășură în paginile descriptive îndeosebi a frumuseților țării românești și în unitatea de ton, care amestecă „plânsul doinei cu suspinul biblic“.¹⁾

(Va urma.)

Lămuriri.

„Etichetele“ și „cuvintele conziderațiuni“ din observările critice ale părintelui Vonigă, e adevăr, mă puteau dispunză de a face reflexiuni. Și dacă totuși i-am reflectat, am căutat să-l lămuresc asupra lucrurilor, pe cari le combătea fără temeiu. Cu aceasta eram dator.

Acum, după ce în răspunsul apărut în Nr. 5 al Revistei noastre și mai lămurit se explică din punctul său de vedere, nu voiu să fac polemică; păcat de multa vorbă. Las în competența onoraților cetitori nepreocupați să judece: încât au fost reflexiunile mele obiective, ori nu; că am făcut personalități ori nu; ori că „etichetele“ și „conziderațiunile“ părintelui V. fost-au la loc și vrednice de vre-o apostrofare ori nu?

Cu permisiunea Pr. O. Redacțiuni, din respect cătră On. cetitori revin numai asupra alor 2 puncte din răspunsul p. Vonigă, ca să le redau adevăratul senz, spre a indică valoarea și intenția criticei.

Păr. V. și-a expus observările în general și în special. Și nb: cuprinsul general eră lung pe lângă cel special. Observările în general le-am combătut, fiind greșite din punct de vedere metodic. În partea specială i-am recunoscut observările de obiective, dintre cai nu toate, ci am zis că: „în mare parte sunt de natură a face serviciu cărții“. Deci numai într-o atâta „il îndreptătesc a avea încredere în propria sa critică“ — dacă îi place a o scoate acum în relief!

Iar într'un loc zice: „Emanciparea la oare-care independință n'am înțeles-o cu privire la metod, ci cu privire la asemănarea aproape din literă în literă a cărții Dsale cu cartea dlui Barbu, care are dejă a VII-a ediție“. Apoi cum, nu e vorba de metod, când cărțile sunt scrise pe aceleași temeuri metodice? De ce să fie dară vorba de imitație, plagiată? Acestea nu le afirmă p. Vonigă; deci asemănarea o voiu lămuri eu.

Să serie și 10 autori carte biblică, după metodică modernă, și toate vor sămănă în text, tocmai pentru că textual sunt scoase din unul și același izvor. Dar dacă criticul meu n'a observat, sau mai bine zis intenționat o retace: Rog pe On. cetitori să compareze

cărțile din chestiune și vor constată, că în cartea dlui Barbu se cuprind 55 istorioare de tot; iar în cartea mea vor află peste 20 istorioare, cari în cartea dlui Barbu nu se află de loc. Deci vorbind rotund, aproape $\frac{1}{2}$ de materie din cartea dlui Barbu nu seamănă cu cea din cartea mea. Și totuși p. Vonigă n'a aflat „oare-care independință“ în cartea mea.

Rog acum pe On. cetitori să ghicească: de ce?... Care e intenția?...

Cu acestea, din parte-mi, am terminat ori ce discuție pe tema aceasta.

Nicolae Crișmariu,
paroh.

N. Red. Din partea noastră, după ce am dat latitudinea posibilă ambelor părți, în măsură egală, pentru a se lămuri, considerăm de încheiată discuția.

CRONICA.

Ceasuri senine. Duminecă, la 3/16 Februarie a intrunit P. S. Sa dl episcop diecezan *Ioan I. Papp*, la masa sa ospitalieră pe membrii superiori, pe legea românească, din corpul ofițeresc al regimentului 33 din Arad și corpul profesoral dela institutul nostru teologic-pedagogic din loc.

Prezenți au fost în jurul ilustrului stăpân d-nii: Vice-colonel Herbay, maior Boier, maior Florian, dr. Moga, căpitan Burdea, căpitan Voicu, locotenent Popovici și dr. Moldovan, iar corpul profesoral, cu directorul său.

Șirul toastelor s'a concentrat în lozinea armonizării rolului culturii cu acela al disciplinei, ca factori hotărîtori în determinarea vieții și îndrumarea ei spre a sa menire.

Au vorbit: P. S. Sa, dl vice colonel Herbay, prof. Secula, dl maior Florian, protosincelul-director R. Ciorogariu și dl căpitan Burdea; și a încheiat ceasurile senine, de armonie, de înfrățirea „muzelor“ cu „armele“, sfințenia binecuvântării arhiericești.

Întru mulți ani Stăpâne!

Serate de-ale meseriașilor. La ședința literară din Ianuarie a meseriașilor români din Sibiu profesorul Dr. N. Bălan a ținut o prelegere despre credință. S'a cântat și declamat. S'a luat cu bucurie la cunoștință că institutul „Minerva“ din București a dăruit pentru biblioteca meseriașilor 82 volume. Se va înființa „masa învățăceilor români“. Tot lucruri frumoase!

† **Dimitrie Ganea** preot în Semeac a răposat în Domnul în 10'1. c. în vârstă de 61 ani, în anul al 31-lea al preoției. În mormântarea s'a făcut la 12 Februarie, oficiând preoții Pavel Mercea, Petru Nemet, Lazar Adamoviciu și Nicolae Ionescu. Cântările funebre le-a cântat corul plugarilor din Semeac. — Îl jelesc pe răposatul Limbița ca soț, Livia, Romul, Dimitrie, Silviu, Aurelia, Adrian și George ca fiice și fi, Minodora, Ioan, Tuliu și Septimiu, ca nepoți și nepoată.

Să-l odihnească Dumnezeu cu dreptii pe merituosul slugitor al altarului, iar celor rămași pe urma lui, să le trimită Tatăl cel cereșc darul mângâierii.

¹⁾ Lit. rom. mod. G. Adamescu și M. Dragomirescu.

Cronică bibliografică.

Aventurile lui Sherlock Holmes de Conan Doyle, e popular numele lui acestui detectiv Sherlock Holmes. S'a jucat și pe scena Teatrului Național din București o piesă intitulată *Sherlock Holmes*, scrisă de Bonn, un fel de compilație din toate nuvelele lui Conan Doyle față de Sherlock Holmes. Cele două nuvele pe care le dă în traducere *Biblioteca pentru toți* nr. 311 sunt alese printre cele mai caracteristice ale lui Conan Doyle și ele vor fi de ajuns spre a da o idee lămurită de talentul și de mijloacele extraordinare de care dispune acest scriitor. Cetindu-le, cititorii vor putea aprecia și vor fi în măsură să facă deosebire între Sherlock Holmes al scriitorului englez și între nenumăratele contrafaceri și imitațiuni cari au năpădit câmpul literaturii novelistice și dramatice și cari n'au nimic comun cu opera frumoasă, interesantă și literară alui Conan Doyle. Prețul 30 bani. De vânzare la toate librăriile din țară. Catalogul complet al „Bibliotecei pentru toți” a se cere *Librăriei Editoare Leon Alcalay la București*.

Luceafărul nr. 4 e cu următorul sumar: Oct. C. Tăslăuanu, Două culturi (cultura domnilor și cultura țaranilor). Maria Cunțan, Căntece (poezie). Maria Cunțan Ideal (poezie). I. Agărbiceanu, O răsplată. I. U. Soricu Trei Crai (poezie). Oct. A. Tăslăuanu, Synnöve Solbakken de Björnsterne Björnson (traducere). A. O. Maior, Biblioteca copiilor și a tinerimei. (Scrisoare). Cronică: Expoziția Luchian, Loghi, Spaethe. — „Frumoasele din Făgăraș”. Știri. Poșta redacției. Poșta administrației. Bibliografie. Ilustrațiuni: Sculptorul bucureștean O. Spaethe în atelierul său. Spaethe; Syleu (bronz). O. Spaethe: Călimară. O. Spaethe: Biblou. Corul țărănesc din „Rodna-Nouă”.

Candela, XXVII. 1 Ianuarie 1908 cuprinde Dr. V. Gheorghiu, Viața și activitatea s. apostol Pavel. Dr. O. Isopescul, Plângerile lui Ieremia. — (Partea ruteană). — Scurte comunicări (întrebări și cazuri pastorale). Cronică. Bibliografie.

Albina XI. 17. Georgescu, Cuvânt la 2 Februarie. Învoielile agricole (legea cea nouă), Povestea neamului nostru (III). Postul lui Ștefan Vodă. Alcoolul și temperanța. Prețul cerealelor. Cronici, Ilustrațiuni, Pagina glumeață.

Foaia Școlastică X. 3. Discurs la adunarea de toamnă a despărțământului Roșia. Metodul fonomic. Școala în serviciul industriei și economiei. Metodul scriptologic. Adunarea generală XI în Blaj. Scrisori. Diverse.

Fizică și chimie pentru școlile populare, lucrată pe baza noului plan ministerial de A. Ciortea și T. L. Blaga, profesori. Cu ilustrațiuni, editura Ciurcu Brașov, 1908. Prețul 80 fil.

Revista Generală a Învățământului III. 7. (Febr.) cuprinde: G. Bogdan-Duică, Reforma școlii secundare. N. Bănescu, Congresul învățătorilor. Litzică, Program pentru l. latină. Spectator, Pericolul școlii române din Transilvania. Matilda Teodorescu, Formarea caracterului în învățământul secundar. Al. Demetrescu, Cu privilegiul unui program svedez. Biblioteca liceală. Idei și fapte. România, Austria, Ungaria, Germania, Italia. Bibliografie.

Concurs.

În urma ordinului Veneratului Conzistor dela 14/27 Decembrie 1907 Nr. 7238/907 se escrie concurs pentru parohia de clasa I-a din Arad-Gaiu, protoprezbiteratul Aradului, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă Biserica și Școala, cu admiterea și a reflectanților cu evalueațiune de clasa a II-a.

Emolumentele sunt: 1. Casa parohială cu intravilan și încât casa parohială se află în stare slabă aceea s'a hotărât a se repara. 2. În birul preoțesc dela 170 numere de case o măsură de grâu, iar jileri câte 1 cor. 3. Stolele uzuale. 4. Întregirea dotației dela stat sub numirea de congruă conform evalueațiunii alesului.

Reflectanții au a-și trimite recursurile ajustate conform Regulamentului în termenul prescriș, având a se prezenta înainte de alegere, în vre-o Duminecă, sau sârbătoare, în sf. biserică din Arad-Gaiu spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și predică.

Arad, la 1/14 Februarie 1908.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Vasilie Beleş* protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc dela școala confesională gr. or. română din **Jadani** (Zsadány) ppresb. Timișorii, com. Timiș se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala”.

Emolumentele anuale împreunate cu acest post sunt: 1. Salar în bani gata 1000 coroane dela comuna bisericască; 2, cvartir cu 3 chilii, 1 culină, 1 cămară și grajd pentru vite, — și grădină intravilană de 800⁰; 3, dela comuna politică 100 cor. pentru conducerea școlii agronomice cu adulții; 4, pentru conferință și adunarea generală 20 coroane; 5, dela înmormântări unde e poftit 1 cor.; 6, pentru conducerea și întruarea corului vocal în lunile de iarnă Decembrie și Ianuarie se dă alesului dela sf. biserică 1 jugher de pământ arător ca remunerație anuală, liber de dare, în preț de 50 coroane.

Comuna bisericască dă alesului cvinevenalul statorit de lege numai după 5 ani de serviciu prestați în comună, și deci dela recurenți cere declarație în scris, ajustată la recurs, că de când își formează drept la cvinevenal?

Doritorii de a ocupa acest post vor avea a se prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic precum și în conducerea corului. Abilitatea de a conduce și instrua cor să se documenteze cu atestat la recurs.

Recursele ajustate conform legii sunt a se prezenta în termen regulamentar P. O. Oficiu protoprezbiteral din Timișoara.

Dat din ședința com. par. ținută la 24 Ianuarie 1908.

Nicolae Vulpe

notarul com. par.

Valeriu Iacob

președintele com. par.

Cu consenzul pprezb.: *Dr. Tr. Putici* m. p. inspector de școale.

—□—

1—3

Pe baza decisului Vener. Conzistor de sub Nr. 198/1908, se publică din oficiu concurs pentru stațiunea învățătorescă dela școala cu clasele inferioare din **Chisindia**, cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 1. În bani 440 cor. 2. Folosința unui intravilan și 9 jugere pământ arător și fânaș 80 cor. 3. 8 stângeni de lemne din care se va încălzi și școala 128 cor. 4. Conferință 20 cor. 5. Scripturistică 6 cor. 6. Venite cantorale 50 cor. Cvarțir se va edifica.

Cel ales va avea să provadă și cantoratul și școala de repetiție fără altă remunerație.

Reflectanți au să-și înainteze recursurile ajustate regulamentar și adresate comit. par. din Chisindia, ofic. prezb. din Buteni (Buttyin) în timpul indicat, având a se prezenta în o Duminecă ori sârbătoare la sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Trăian I. Magier pprezv. insp. școl.

—□—

1—3 gr.

Licitațiune minuendă.

Pe baza concluzului Venerabilului Conzistor gr. or. rom. din Arad de ditto 21 Septemvrie (4 Octomv.) 1907 Nr. 5223 ex. 1907, prin aceasta se publică concurs de licitațiune minuendă pentru renovarea sf. bis. gr. or. rom. din comuna **Beba vechie** pprezbiteratul B.-Comloșului, cu prețul de exclamare 4096 cor. și 60 fil. **pe ziua de 2/15 Martie** a. c. la orele 11 a. m. în localul școalei bătrâne din loc.

Licitanții au să depună ca vadiu 10% adecă 409 cor. și 66 fil. în numărar sau în hârtii de valoare — din prețul de strigare. Preliminarul de spese, precum și condițiunile de renovare se pot vedea la oficiul parohial gr. or. român din loc. Comuna bisericască își rezervă dreptul de a angaja la lucru pe acel întreprinzător sau reflectant, în care va avea mai multă încredere. Întreprinzătorul nu are dreptul de a pretinde diurne ori viatic și spese de călătorie. Contractul închiat pentru întreprinzător va fi valabil îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericască numai după aprobarea Ven. Conzistor diecezan.

B e b a - v e c h i e, la 23 Ianuarie (5 Febr.) 1908.
Pentru comuna bisericască din loc

D. Blaga,
paroch gr. or. rom.
2—3

—□—

În conformitate cu concluzul Ven. Conzistor diecezan din Arad, pe baza planului și proiectelor de spese aprobate cu Nr. 2701/1907 se escrie concursul de licitațiune minuendă pentru zidirea de nou a sfintei biserici gr. or. rom. din comuna **Apateu** (pprezbiteratul B.-Ineului) cu prețul de exclamare peste tot în sumă de 37261 coroane 35 fileri. Licitațiunea se va ține în Apateu **pe ziua de 17 Februarie** (1 Martie) la orele 11 a. m. în localitatea școalei din loc. —

Licitanții au să depună cu începerea licitațiunii vadiu 10% din prețul de exclamare adecă: 3726 cor. 10 fil. în numărar sau în hârtii de valoare acceptabile. Planul proiectului de spese și condițiunile de licitație se pot vedea la oficiul parohial din Apateu.

Comuna bisericască își rezervă dreptul de a angaja pe acel întreprinzător dintre reflectanți în care va avea încredere mai mare.

Licitanții nu au dreptul de a pretinde nici un fel de spese pentru participarea la licitațiune.

A p a t e u, la 24 Ian. 6 Febr. 1908.

Atanasiu Popescu,
pres. com. par.

—□—

2—3

In Tipografia Diecezană au apărut și se află de vânzare următoarele
compozițiuni muzicale:

Cântări bisericesti pentru slujbe ocazionale din Moltvelnic (Evhologiu) ș. a., arangiate pe note de *Trifon Lugojanu*, profesor de muzică și cântare. — Prețul **8 cor.**

De ducă... Cor bărbătesc pe motiv popular de *Trifon Lugojanu*. — Prețul **1 coroană.**

Negruța cor mixt cu soli de *Ioan Vidu*. — Prețul cor. **1'50.**

Coasa Melodie populară. Prelucrare și armonisare de *Ioan Vidu*. — Prețul **60 fileri.**

Lugojana pentru o voce și pian de *Ioan Vidu*. — Prețul **1 coroană 50 fileri.**

Tipografia diecezană
ARAD, Strada Batthyány Nrul 2.

Compactor român în Arad

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșă.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

20

